

Albinas Kuncevičius,
Renaldas Augustinavičius,
Rimvydas Laužikas,
Ramūnas Šmigelskas

Senosios gyvenvietės paieškos Dubingių piliavietėje

Tyrimai Dubingių piliavietėje beveik be pertraukų vyksta nuo 2003 m. Iki šiol vykusių archeologinių tyrimų metu Dubingių piliavietėje neaptikta ankstesnių kaip XV a. II pusės kultūrinių sluoksnių (*ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 146–150; *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 248–251; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 300–303; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 190–194; *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 156–162; *ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 180–184; *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 318–321). Tad 2013 m. vykdytų tyrimų tikslas buvo ankstyvesnių kultūrinių sluoksnių paieška. Tyrimų metu ištirta viena 5x5 m dydžio perkasa ir 6 2x2 m dydžio šurfai – iš viso bendras 49 m² plotas. Taip pat metalo detektoriumi žvalgytas apie 10000 m² plotas. Tyrimų metu aptikti anglies ir kaulų mėginiai datuoti C¹⁴ AMS būdu – iš viso 10 mėginių.

Perkasa tirta piliavietės R dalyje, šalia R šlaito, prie spėjamo senojo įvažiavimo į piliavietės kalną, kur XVII a. II pusėje – XVIII a. pagal rašytinius inventorius turėjo stovėti mediniai vartai. Spėta, kad šioje vietoje vertėtų ieškoti ir ankstyvesnių laikų kultūrinio sluoksnio. Tyrimų metu fiksuotas XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis, kuris galimai apnaikintas vėlesnių arimų metu. Aptikta juostinės (įvijinės) apyrankės dalis (1 pav.). 40–50 cm gylyje perkasoje pasiektas įžemis, o perkasoje V dalyje fiksuotas juodos žemės įgilėjimas. Preparuojant šią perkasoje dalį atsidendę 15 akmenų, kurie tarpu-

savyje nesurišti. Šalia rasta molio tinko ir anglies fragmentų, kurie datuoti laboratorijoje. Tad apyrankės fragmentas bei laboratorinis datavimas leidžia spėti netoliese esantį ar vėlyvesniais laikais suardytą XII–XIII a. kultūrinį sluoksnį.

Šurfai tirti skirtingose piliavietės vietose. **Šurfe 1** į R nuo buvusių rūmų fiksuotas XV a. II pusės – XVII a. kultūrinis sluoksnis. Aptiktoje duobėje rasti didesni dviejų puodų fragmentai, puošti bangelės ornamentu. Puodo dugne atspausťas ženklas, pliusas apskritime (kryžius?). Anglies mėginių iš šios duobės datavimas nurodo X a. vidurio – XI a. pabaigos laikotarpį. Tad peršasi išvada, kad ir šioje vietoje suardytas ankstyvas kultūrinis sluoksnis.

2010 m. į R nuo buvusios bažnyčios buvo atliekami archeologiniai tyrimai, tačiau dėl itin drėgnos šios vietos nepavyko iki galo ištirti. 2013 m. sezonas buvo gana sausas, todėl nuspręsta šioje vietoje ištirti 2x2 m dydžio **šurfą 2**. Jame tirtas itin juodas kultūrinis sluoksnis, giliau pereinantis į beveik vientisą anglies sluoksnį. Giliau atsidendę medinių konstrukcijų fragmentai, o dar kiek giliau – vientisas sudurpėjusių skiedrų sluoksnis. Aptikta įvairių radinių: žvangutis, karoliukas, stiklo kabutis, žiedelis, drabužių susėgimo kabliukas, kaulinis adiklis ar smeigtukas, adata, stipriai korodavusi ir sunkiai atpažįstama moneta, odos fragmentas, pentino žvaigždutė. Didžiausią radinių dalį

0 3 cm

1 pav. Žalvarinės juostinės (įvijinės?) apyrankės fragmentas. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 1. A fragment of a bronze flat (coiled?) bracelet.

sudarė keramika labai storomis sienelėmis, tačiau su gana įvairia puošyba: ovaliais išpaisais, rombinių duobučių išpaisais 4 eilėmis, bangelėmis, labiau primenančiomis zigzagus, smulkių bangelių eilėmis, išpaisais pirštu, taškučių eilėmis, įstrižomis įkartėlėmis prie kaklelio atlaužimo krašto, įstrižomis įkartėlėmis puodo šonuose, stačiakampių šampelių užapvalintais kampais išpaisai eilėmis, horizontaliomis linijomis, bangelėmis, įstrižomis įkartomis užapvalintais galais bei eile trikampelių su ilgąja kraštine, nukreipta žemyn. Aptikta keletas įdomių radinių: keramikos šukė (ąsotis, degtas 500–1000 laipsnių temperatūroje, tapytas ochra) (2 pav.), ietigalis (peikena?) (3 pav.), neatpažintas rago dirbinys. AMS būdu iš šios vietos datuoti 4 mėginiai. Pagal gautas datas galima teigti, kad piliavietėje aptiktas XIV a. pabaigos – XV a. pradžios beveik nesuardytas kultūrinis sluoksnis su galimomis struktūromis.

Iki šiol Dubingių piliavietės P dalyje nevykdyti jokie archeologiniai tyrimai. Šioje dalyje 1939 m. buvo pastatytas didelis medinis vasarnamis, kurį 1944 m. sudegino *Armijos krajojovos* kariai. Šiuo metu likę betoniniai šio vasarnamio ir greta buvusio pagalbinio pastato pamatai. Visą laiką buvo spėjama, esą šioje vietoje reikėtų ieškoti vėlyvojo geležies amžiaus piliakalnio liekanų. Šioje vietoje taip pat ištirtas 2x2 m dydžio *šurfas 3*. Viršutinis archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis šurfe sunaikintas statant vasarnamį. Praktiškai iki 1,6 m gylio šioje vietoje yra supiltiniai ir labai kieti žemės sluoksniai, kurie, tikėtina, supilti statant vasarnamį, kasant duobę pamatams. Aplink vasarnamį galėjo būti pilamos perteklinės žemės, o ir pats šios piliavietės dalies reljefas gali būti pakeistas XX a. Nepaisant to, šurfe aptiktas plonas ir stipriai apnaikintas juodos žemės sluoksnis, tikėtina, buvęs pirminis žemės pavir-

0 — 3 cm

2 pav. XV a. pradžia datuojama importinio ąsočio šukė.
R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 2. A sherd from an imported early 15th-century pitcher.

0 — 5 cm

3 pav. XV a. datuojamas ietigalis (peikena?).
R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 3. A 15th-century spearhead (ice pick?).

šius, pagal kaulo AMS datavimą datuojamas XI–XII a. viduriu. Aptikta duobė galimai buvusio kuolo ar tvoros, tačiau kadangi ji šurfe rasta tik viena, būtų per drąsu teigti, kad tai galimai XI–XII a. įtvirtinimų liekanos.

Šurfas 4 tirtas piliavietės Š dalyje, kur paviršiuje kartais buvo randama pavienių primityvesnių keramikos šukių, molio tinko fragmentų. Šurfe fiksuotas juodos žemės sluoksnis, gilyn kiek tamsesnis, aptikta molio tinko fragmentų, taip pat keramikos šukių, kurių dauguma apžiestos. Vos kelios šukės dengtos žalia glazūra, viena yra juodosios gotikinės keramikos šukė, kitos apžiestos ir gana storomis sienelėmis. Aptiktas akmeninio verpstuko fragmentas bei bronzinio smeigtuko adata. Sluoksnyje virš įžemio aptikta didesnių anglies fra-

gmenų, datuotų AMS būdu. Gauta data rodo XIII a. pabaigą – XIV a. pabaigą.

Likę du šurfai (5 ir 6) tirti ŠV piliavietės dalyje, kur fiksuotas XVI a. kultūrinis sluoksnis su radiniais. Žvalgant metalo detektoriumi aptikta daug vėlyvų metalinių daiktų ir šiukšlių, tačiau bent į porą daiktų verta atkreipti dėmesį. Tai Kazimiero Jogailaičio denaras ir pasaginės segės dalis.

Tad po 2013 m. atliktų nedidelės apimties tyrimų galima teigti, kad piliavietė galimai buvo apgyvendinta bent jau nuo X–XI a. Tokią prielaidą leidžia daryti AMS būdu gautos datos ir negausūs ankstyvesniais laikais datuojami radiniai. Šių tyrimų rezultatai patvirtina rašytiniuose šaltiniuose XIV–XV a. minimą Dubingių faktą bei leidžia daryti prielaidą, kad ateityje vykdant archeologinius tyrimus verta ieškoti ir kur kas ankstyvesnio laikotarpio kultūrinių sluoksnių. Matyt, ankstyvojo laikotarpio kultūrinis sluoksnis suardytas XVI–XVIII a. dvaro egzistavimo laikotarpiu. Ateityje vertėtų atlikti didesnės apimties archeologinius ir geofizikinius tyrimus piliavietėje, siekiant lokalizuoti galimas struktūras, datuojamas vėlyvuju geležies amžiumi.

The search for an old settlement at the Dubingiai Castle site

Although investigations have been conducted at the Dubingiai Castle site (Molėtai District, East Lithuania) almost without interruption since 2003, no cultural layer earlier than the second half of the 15th century has yet to be discovered. The goal of the 2013 investigation was the search for earlier cultural layers. One 5 x 5 m trench and six 2 x 2 m test pits (a total of 49 m²) were excavated and about 10000 m² surveyed using a metal detector. The ten charcoal and bone samples collected during the

investigation were dated in a C¹⁴ laboratory using the AMS method.

Based on the 2013 investigation results, namely the C¹⁴ dates obtained and the sparse finds dating to earlier times (Figs. 1–3), it is possible to state that the castle site was perhaps already inhabited by the 10th–11th century. The results of this investigation confirm a fact about Dubingiai mentioned in 14th–15th-century written sources and allow the assumption to be made that it would be worthwhile in conducting archaeological investigations in the future to look for somewhat earlier cultural layers, which were apparently destroyed during the period of the manor's existence in the 16th–18th centuries.

Vismantas Muralis,
Evelina Simanavičiūtė

Gyvenviečių liekanos Pakrovų senųjų kapinių teritorijoje

Pakrovų senųjų kapinių vieta (UK 27632) (Prienų r., Stakliškių sen.) yra 1,15 km į ŠV nuo Verknės ir Alšios santakos, 450 m į P nuo Vilniaus–Prienų kelio ir 50 m į ŠR nuo Verknės dešiniojo kranto, žemoje kalvoje, buvusių fermų vietoje. 2002 m. ją žvalgė KPC Archeologinio paveldo instituto darbuotojai A. Strazdas ir B. Dakanis, nes tais pačiais metais ten Prienų paminklotvarkininkas V. Kedys aptiko dviejų asmenų palaikus. Žvalgymų metu nustatyta, kad griaučiai gulėjo maždaug 1 m gylio duobėje, galvomis į V, tačiau kapai apardyti, palikai gulėjo ne pirminėje vietoje. 2002 m. liepos 9 d. Prienų rajono apylinkės prokuratūros laiške Nr. 18 tuometiniam LII direktoriui A. Nikzentaičiui teigiama, kad „ir anksčiau šiose vietose gyventojai aptikdavo kareiviškų diržų sagčių